

Lokalni plan za suzbijanje energetske siromaštva

Grad Gospić (2026–2030)

'Roadmap' ili plan djelovanja za suzbijanje energetske siromaštva od ključne je važnosti za Grad Gospić, jer definira ključne mjere i aktivnosti za razdoblje 2026.–2030. Ovaj strateški dokument ima za cilj usmjeriti Grad prema poboljšanju energetske učinkovitosti, pružanju podrške ranjivim kućanstvima i jačanju lokalne održivosti. Provedbom ovih mjera Gospić može povećati svoju otpornost i osigurati pravedniju energetske tranziciju za sve svoje stanovnike.

Ponavljajući problem koji su istaknuli glavni dionici uključeni u izradu ovog plana odnosi se na neregulirano tržište i neriješene imovinsko-pravne odnose, što predstavlja ključan preduvjet koji je potrebno riješiti prije provedbe bilo kakvih mjera.

Uvođenje sufinanciranja ili potpora moglo bi pomoći građanima da riješe pravne nedoumice prije nego što se prijave za programe energetske obnove. Stoga bi nova baza podataka (Mjera 1) trebala sadržavati informacije o dozvolama, nastanjenosti i legalizaciji kako bi se lakše identificirala kućanstva kojima je potrebna pomoć.

Tri razine imovinsko-pravnih problema:

1.Neriješeno vlasništvo: Riječ je o situaciji kada nekretnina postoji, legalna je i ima građevinsku dozvolu, ali vlasništvo nije jasno definirano. Ova vrsta problema najteže se rješava. Postupak može trajati nekoliko godina.

2.Nelegalno izgrađene zgrade: To su objekti izgrađeni bez potrebnih dozvola ili odobrenja. Nažalost, u takvim slučajevima mogućnosti su vrlo ograničene, a objekt se ponekad mora i ukloniti. U Hrvatskoj je bilo nekoliko valova legalizacije, a novi je planiran u 2026. godini. Jedina moguća podrška građanima je ona jedinica lokalne samouprave, koje bi mogle osigurati prethodne potpore kako bi se građanima s niskim prihodima ili u riziku energetske siromaštva omogućila prijava na novi program legalizacije.

3.Legalne zgrade s nepotpunom dokumentacijom: U ovom je slučaju zgrada legalna i ima vlasnika, ali nedostaju ključni dokumenti, poput uporabne dozvole ili izvotka iz zemljišne knjige. To je obično manji problem. Trošak rješavanja može iznositi samo 100–200 € ako građanin angažira vanjskog stručnjaka za pripremu potrebne dokumentacije. U suštini, riječ je o malom koraku prema potpunoj pravnoj usklađenosti i obnovi nekretnine.

Popis mjera

1. Uspostava sustava za prikupljanje i praćenje podataka o energetsom siromaštvu
2. Akcijski plan za suzbijanje energetske siromaštva
3. Nastavak rada postojećeg Rehabita 'one-stop-shopa' (OSS) za podršku energetske obnovi kućanstava u energetsom siromaštvu
4. Male mjere energetske učinkovitosti – „energetska kutija“
5. Zamjena kućanskih uređaja
6. Poboljšanje sustava grijanja
7. Integracija obnovljivih izvora energije - fotonaponski sustavi
8. Energetska obnova višestambenih zgrada
9. Energetska obnova obiteljskih kuća

Popis mjera

1. Uspostava sustava za prikupljanje i praćenje podataka o energetsom siromaštvu

Nadležno tijelo: Grad Gospić

Razdoblje provedbe mjere: od 2026., uz godišnje ažuriranje

Proračun Grada: €20,000 za izradu baze podataka

Opis mjere: Grad Gospić definirat će kriterije energetske siromaštva, koji će poslužiti za unos i obradu podataka u novoj bazi. Pri izradi kriterija Grad će uzeti u obzir i nacionalno definirane pokazatelje. Rezultat će biti jasna i sveobuhvatna lista kućanstava u energetsom siromaštvu, kojom će upravljati Grad.

Sustav će uključivati središnju digitalnu bazu podataka kojom upravlja Grad Gospić, uz suradnju s komunalnim poduzećima, centrima za socijalnu skrb, općinama i statističkim uredima kako bi se osigurala točnost i provjera podataka.

Prepreke:

- Ograničeni institucionalni kapaciteti i financijska sredstva
- Rascjepkani izvori podataka (komunalna poduzeća, općine, socijalne službe ne razmjenjuju podatke)
- Brige vezane uz privatnost i zaštitu podataka (usklađenost s GDPR-om)
- Nepostojanje standardizirane metodologije

2. Akcijski plan za suzbijanje energetskega siromaštva

Nadležno tijelo: Grad Gospić

Razdoblje provedbe mjere: 2026.

Proračun Grada: 10.000 € za izradu Akcijskog plana

Opis mjere: Program treba objediniti sve preporuke razvijene u sklopu projekta LIFE ReHABITA i pretvoriti ih u konkretne mjere s jasno definiranim ciljevima, odgovornostima i vremenskim rokovima. Nije potrebno uključiti sve preporuke ako su neke već uspostavljene ili su u provedbi (npr. uspostava OSS-a), ali Plan bi trebao sadržavati ključne elemente:

- Analiza potencijalnih zakonodavnih i financijskih prepreka te preporuke za lokalno djelovanje u obliku konkretnih mjera
- Raspodjela aktivnosti po godinama, s naglaskom na prioritetne mjere.
- Definiranje odgovornosti: tko vodi provedbu, tko koordinira i tko pruža podršku.
- Mogućnost angažiranja stručnjaka za određene aktivnosti.

Prepreke:

- Operativne prepreke koje se odnose na nedostatak sredstava i/ili institucionalnih kapaciteta u vezi s provedbom.

3. Nastavak rada postojećeg Rehabita 'one-stop-shopa' (OSS) za podršku energetskej obnovi kućanstava u energetsom siromaštvu

Nadležna tijela: Grad Gospić, Razvojna agencija LIRA, uz vanjsku tehničku podršku (npr. DOOR, CGBC, KLIK, ZEZ)

Razdoblje provedbe mjere: 2027. – 2030.

Proračun Grada: Nema dodatnog troška

Opis mjere: Upravljanje OSS-om postupno će se prenijeti na LIRA-u, dok će Grad ostati administrativni partner (u skladu s nacionalnim socijalnim klimatskim planom). Jedan zaposlenik LIRA-e vodit će rad OSS-a. Ključne aktivnosti uključuju pružanje informacija, savjetovanja i administrativne podrške kućanstvima u energetsom siromaštvu te jačanje kapaciteta organizacija kroz edukacije i pripremu obrazovnih materijala. Procijenjeni trošak iznosi 270.000€ za razdoblje od 4 godine, uglavnom za financiranje 1 osobe na puno radno vrijeme. Financiranje može biti putem Socijalnog fonda za klimatsku politiku.

Prepreke:

- Ograničeni kapaciteti LIRA-e za koordinaciju svih aktivnosti
- Mogući izazovi u prijenosu upravljanja OSS-om s Grada na razvojnu agenciju
- Ovisnost o vanjskoj tehničkoj pomoći
- Kontinuirana potreba za financijskim i administrativnim resursima kako bi OSS ostao operativan i skalabilan

4. Male mjere energetske učinkovitosti – „energetska kutija“

Nadležno tijelo: Grad Gospić

Razdoblje provedbe mjere: 2026. – 2030.

Proračun Grada: 10.000 €

Opis mjere: Grad Gospić nabavit će i distribuirati „energetske kutije“ kućanstvima u riziku od energetske siromaštva. Vrijednost jedne kutije bit će do 30 €.

Svaka energetska kutija sadržavat će male, ali učinkovite proizvode za uštedu energije, uključujući:

- LED žarulje
- reflektirajuću foliju za radijatore (za smanjenje gubitka topline u neizoliranim kućama)
- brtvene trake za vrata i prozore radi smanjenja propuha

Prepreke:

- Moguć izazov u identificiranju kućanstava koja ispunjavaju uvjete
- Logističke poteškoće u distribuciji kutija odgovarajućim kućanstvima

5. Zamjena kućanskih uređaja

Nadležno tijelo: Grad Gospić

Razdoblje provedbe mjere: 2026. – 2030.

Proračun Grada: 20.000 €

Opis mjere: Mjera se usmjerava na zamjenu starih, neučinkovitih kućanskih uređaja novim, energetski učinkovitim modelima. Proces bi funkcionirao prema principu preuzimanja starih uređaja (npr. predajom starog uređaja u reciklažno dvorište korisnik dobiva vaučer), čime bi se spriječilo njihovo ponovo korištenje te osigurala zamjena suvremenim, učinkovitijim uređajima, bez stvaranja dodatnih potrošača energije. Prednost bi imali uređaji s najnižim energetskim razredima, počevši od najvećih potrošača energije, poput hladnjaka, a zatim i drugih uređaja kao što su štednjaci – osobito oni koji koriste drvo ili goriva koja stvaraju štetne emisije u zatvorenom i na otvorenom prostoru, te bojleri za pripremu potrošne tople vode.

Prepreke:

- Logistički izazovi: organiziranje prikupljanja i sigurnog zbrinjavanja starih uređaja može biti složeno
- Ovisno o visini potpora, samo manji broj kućanstava mogao bi ostvariti pravo na zamjenu
- Mogući otpor kućanstava koji su vezani uz postojeće uređaje ili ne vjeruju novoj tehnologiji

6. Poboljšanje sustava grijanja

Nadležna tijela: Grad Gospić, nadležno nacionalno ministarstvo za javni poziv za poboljšanje sustava grijanja

Razdoblje provedbe mjere: 2027. – 2030.

Proračun Grada: 30.000 €

Opis mjere: Analiza provedena u sklopu projekta Rehabita, koja je obuhvatila više od 100 kućanstava, pokazala je da više od 99,9 % kućanstava u Gospiću koristi drva kao glavni izvor grijanja. Također, analiza je pokazala da su grijni sustavi u mnogim slučajevima stari i energetske neefikasni. Kako bi uštedjela novac, neka kućanstva griju samo jednu prostoriju. Čak i kod kućanstava s centralnim sustavima grijanja, gorivo je najčešće drvo. Kao kratkoročne mjere mogu se uvesti subvencije za čišćenje dimnjaka i kontrolu emisija u kućanstvima koja koriste biomasu za grijanje. Također, mogu se financirati subvencije za ugradnju novih izvora grijanja (poput modernih peći na biomasu ili toplinskih pumpi) kao prijelazne mjere.

Prepreke:

- Opća energetska obnova trebala bi se provesti prije zamjene postojećeg sustava grijanja/hladjenja toplinskim pumpama
- Snažna privrženost tradicionalnom grijanju na drva zbog lokalnog vlasništva nad šumama i naslijeđenih običaja

7. Integracija obnovljivih izvora energije - fotonaponski sustavi

Nadležno tijelo: Grad Gospić

Razdoblje provedbe mjere: 2027. – 2030.

Proračun Grada: 40.000 €

Opis mjere:

Mjera se usmjerava na podršku ugradnji fotonaponskih (PV) sustava u kućanstvima kroz dvije investicijske faze:

- Početna faza / Priprema: priprema dokumentacije i pribavljanje dozvola za ugradnju PV sustava
- Srednja investicija: kupnja i instalacija PV sustava

Prepreke:

- Neka kućanstva mogu biti neodlučna u prihvaćanju novih tehnologija ili nemaju dovoljno znanja o njihovim koristima
- Dobivanje dozvola i potrebne dokumentacije može odgoditi provedbu

8. Energetska obnova višestambenih zgrada

Nadležna tijela: Grad Gospić, nadležno nacionalno ministarstvo za javni poziv za energetska obnovu

Razdoblje provedbe mjere: 2026. – 2030.

Proračun Grada: Nije predviđen

Opis mjere: Program za ublažavanje energetske siromaštva, uključujući korištenje obnovljivih izvora energije u stambenim objektima u područjima posebne državne skrbi do 2025. godine, sada će se provoditi kroz Socijalni klimatski plan. Za Gospić, koji je klasificiran kao područje posebne državne skrbi s ograničenim fiskalnim kapacitetom, ključna su nacionalna sredstva koja pokrivaju do 100 % troškova obnove. Ključne mjere uključuju: zamjenu prozora i vrata, ugradnju vanjske fasadne izolacije te poboljšanje centralnog grijanja (ne postoji sustav daljinskog grijanja). Nacionalno ministarstvo financira i nadzire program, dok Grad Gospić upravlja lokalnom provedbom – pruža administrativnu podršku, priprema dokumentaciju, organizira edukacije i koordinira s ministarstvom.

Prepreke:

- Budući da se financijski i tehnički okviri određuju na nacionalnoj razini, Grad Gospić ima ograničenu fleksibilnost u prilagodbi rješenja lokalnim potrebama
- Dobivanje dozvola i priprema dokumentacije mogu odgoditi provedbu

9. Energetska obnova obiteljskih kuća

Nadležna tijela: Grad Gospić, nadležno nacionalno ministarstvo za javni poziv za dubinsku obnovu

Razdoblje provedbe mjere: 2026. – 2030.

Proračun Grada: Nije predviđen

Opis mjere: Nacionalno ministarstvo odgovorno je za financiranje i provedbu ove mjere. Budući da Grad Gospić nema dovoljno vlastitih sredstava, dostupnost nacionalnih sredstava koja pokrivaju do 100 % troškova obnove ključno je za provedbu velikih projekata energetske obnove, bez dodatnog opterećenja lokalnog proračuna.

Međutim, da bi se iskoristile ove prilike, Grad Gospić mora se unaprijed pripremiti: identificirati kućanstva (pripremiti popis kućanstava koja ispunjavaju uvjete za obnovu u okviru energetske siromaštva), riješiti pravne prepreke (imovinsko-pravne i pravne probleme) te uspostaviti koordinirani lokalni sustav podrške koji omogućuje građanima u energetske siromaštva da uspješno apliciraju kada se otvori javni poziv 2025./2026. godine.

Prepreke:

- Budući da se financijski i tehnički okviri određuju na nacionalnoj razini, Grad Gospić ima ograničenu fleksibilnost u prilagodbi rješenja lokalnim potrebama
- Stanovnici moraju pristati na mjere obnove, posebno u višestambenim zgradama, što može predstavljati prepreku ako je razina svijesti, povjerenja ili angažmana niska

Zaključak

Tijekom izrade ovog plana, u konzultacijama s ključnim dionicima, razmatralo se i uspostavljanje **energetskih zajednica**. Primarni je fokus bio na mogućnosti da Grad Gospić preuzme ulogu suvlasnika takve energetske zajednice, stavljajući na raspolaganje svoje javne krovove za ugradnju fotonaponskih sustava te naknadnu distribuciju proizvedene energije energetski siromašnim građanima. Ovaj koncept još nije u potpunosti proveden jer trenutačno nije izvediv. Sve upućuje na to da bi takvo rješenje moglo postati ostvarivo tek oko 2026. godine, nakon što se uspostavi potrebni regulatorni okvir. Stoga se preporučuje da se model energetske zajednice najprije uspješno uspostavi i testira među različitim razinama i skupinama građana prije nego što se posebno proširi na energetski siromašna kućanstva.

Osim toga, **ljetno energetske siromaštvo** ostaje relevantna tema. U gradu Gospiću ono nije detaljnije obrađeno zbog planinskog položaja grada i blaže klime. Unatoč tome, Gospić je sve više pogođen toplinskim valovima, što ukazuje na potrebu razmatranja rješenja i za ljetno energetske siromaštvo. Iako su neke mjere razmatrane tijekom razvoja 'roadmapa', još nisu uključene u glavni dokument.

Projekt sufinancira Europska unija kroz LIFE Program. Izraženi stavovi i mišljenja su isključivo stavovi projekta LIFE REHABITA i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ili Europske izvršne agencije za klimu, infrastrukturu i okoliš (CINEA). Za njih se ne mogu smatrati odgovornima ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje potporu.